

NOVADI ZAĻO

Pašvaldību atkritumu apsaimniekošanas uzņēmuma "ZAAO" valdes priekšsēdētājs GINTS KUKAINIS, ar kuru apspriežam nozares izaicinājumus Latvijā, uzsver, ka situācijā, kad atkritumu apsaimniekotājiem netrūkst rūpju ar jaunajām normām – veicināt atkritumu pārstrādi, līdz 2035. gadam panākt, ka noglabāti tiek tikai līdz 10% savākto atkritumu, ieviest bioloģisko atkritumu šķirošanu un pārstrādi, sakārtot tekstila šķirošanu, tāpat bīstamo atkritumu savākšanu utt. –, tie sagaida arī zināmu finansiālu atbalstu no valsts, kas ļautu nozares modernizēšanai pievērsties, droši plānojot nepieciešamās aktivitātes.

– Kā šobrīd Latvijā ir sadalītas atkritumu apsaimniekošanas teritorijas?

– Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021. – 2028. gadam iezīmējis vairākas būtiskas pārmaiņas nozarē. Ja agrāk mums bija desmit atkritumu apsaimniekošanas reģioni un katrā no tiem iekšēji tika regulēta atkritumu plūsma uz poligoniem, tad jaunais plāns paredz pāreju uz pieciem atkritumu apsaimniekošanas reģioniem. "ZAAO" kontekstā tagad mūsu reģions ir ne vien Ziemeļvidzeme ar poligonu "Daibe", bet arī Maliēna ar poligonu "Kaudzītes" Litenes pagastā. Šai teritorijai tagad jāizveido kopējs reģionālais atkritumu apsaimniekošanas plāns, kurā paredzēsim atkritumu plūsmas un to apsaimniekošanas darbības. Ja, piemēram, šobrīd "Daibe" veicam atkritumu priekšpārstrādi un šķirošanu, atkritumu sagatavošanu noglabāšanai, tad tas, ko mēs gribam veicināt, ir atkritumu pārstrāde.

Valsts plāns nosaka pāreju uz citu atkritumu apsaimniekošanas līmeni. Pirms vairāk kā 20 gadiem Latvijā bija simtiem atkritumu izgāztuvju, un tajā brīdī bija svarīga poligonu izveide. Šobrīd mēs jau veidojam reģionālos atkritumu apsaimniekošanas centrus, un "Daibe" būs viens no šādiem centriem. Katram reģionālajam centram būs atsevišķi nodalītas funkcijas, par ko tas atbildēs. Noteikumu projekts paredz, ka reģionālie atkritumu apsaimniekošanas centri atbildēs par to, kāda būs šķirotāju infrastruktūra, kāda būs atkritumu plūsma, kur un kas notiks, kas to visu organizēs un darīs... Līdz ar to katra centra funkcijas būtiski paplašināsies.

"Daibi" kā reģionālo atkritumu apsaimniekošanas centru

soli pa solim plānojam attīstīt nākamajos trijos gados. Šogad izbūvējam otrreiz izmantojamo atkritumu uzglabāšanas laukumu un tehnikas novietni, esam uzsākuši arī poligona pirmās krātuves rekultivāciju, šis projekts ir noslēguma fāzē. Krātuvi pārklāsim ar HDPE membrānu (plēvi), lai tur vairs netiktu iekšā nekādi lietūs ūdeņi, sniegs. Projektējam ceturto atkritumu noglabāšanas šūnu, kurā nākotnē varēsīm atkritumus noglabāt, taču visās šajās aktivitātēs jāreķinās ar izvirzīto mērķi – mazināt atkritumu noglabāšanu kopumā.

Tāpēc jādomā arī par jaunām bioloģiskajām attīrīšanas iekārtām. Tāpat bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes rūpnīcas projektam jau esam kvalificējušies finansējuma saņemšanai 5,7 miljonu eiro apmērā no Eiropas Savienības Kohēzijas fonda. Jau noslēdzies arī būvniecības iepirkums, un 9,4 miljoni eiro nākamajos divos gados tiks ieguldīti šīs rūpnīcas būvniecībā "Daibe". Ar 2024. gada 1. janvāri mums jau jāsāk vākt dalīti bioloģiski noārdāmie atkritumi, tāpēc tam šobrīd aktīvi gatavojamies. Esam paredzējuši arī ražošanas ēkas būvniecību, notiek projektēšana.

– Izklusās, ka te būs tāds neliels industriālais parks...

– Jā. Arī šeit jau esam kvalificējušies finansējuma saņemšanai – piesaistīsim nedaudz vairāk par 800 tūkstošiem eiro. Būvēsim nepilnus 1000 kvadrātmetrus plašu ražošanas ēku, kuru pēc tam iznomāsim uzņēmējiem, kas būs gatavi nodarboties ar atkritumu pārstrādi. Jo izejvielas taču atrodas tepat blakus! Esam konstatējuši, ka mums poligonā ir nozīmīgs apjoms dažādu nepārstrādājamo atkritumu – dažādu plastmasu savienojumu, arī tādu materiālu, par kuriem sabiedrība domā, ka tie ir pārstrādājami, taču Latvijā tas nenotiek. Diemžēl mūsu valstī pagaidām atkritumu pārstrāde ir ļoti maz attīstīta. Tajā pašā laikā, tehnoloģijām ejot uz priekšu un attīstoties, varam veicināt atkritumu pārstrādi. Kā pašvaldību kapitālsabiedrība nevaram paši iesaistīties pārstrādē, bet mums atļauts par fondu līdzekļiem būvēt atkritumu pārstrādei piemērotu infrastruktūru. Pārstrādei nepieciešamos atkritumus nenāktos lieki transportēt, tas būtu ideāli. Skaidrs, ka tas apjoms šeit nav liels, taču jebkurš atkritumu daudzums, ko tepat uz vietas pārstrādātu, dotu pievienoto vērtību mūsu reģionam, jo tiktu saražota jauna prece un, protams, mazāk noglabāti atkritumi.

– Tas ir neliels solītis ceļā uz 2035. gadu, kad paredzēts poligonus noglabāt vairs tikai 10% savākto atkritumu...

– Investīcijas pārejai uz reģionālo atkritumu apsaimniekoša-

Atkritumu apsaimniekošanā jāpāriet uz nākamo līmeni

Poligonā "Daibe" atkritumu noglabāšanas pirmā krātuve jau pilna, šobrīd pilnā sparā notiek tās rekultivācija, pārklājot ar ūdensnecaurlaidīgu membrānu.

SIA "ZAAO" valdes priekšsēdētājs Gints Kukainis uzsver, ka atkritumu apsaimniekotājiem ir uzvelts milzīgs risināmo jautājumu bloks, jāveic milzu skaidrošanas darbs sabiedrībā, tāpēc būtu ļoti labi, ja nozare izjustu valsts atbalstu, saņemot vismaz daļu no dabas resursu nodokļa ieņēmumiem.

nas centru nākamajos trijos gados ir milzīgs – kādi 14 vai pat 15 miljoni eiro. 2024. gadā, kad tas būs paveikts, mums būs vēl palikuši 11 gadi līdz 2035. gadam ar attiecīgajiem nosacījumiem. Un mums nāksies veikt vēl daudzus soļus, lai sasniegtu mērķi.

– Varbūt varat kādus no tiem pieminēt?

– Pa šo laiku jācenšas izdarīt daudz lietu, lai maksimāli mazāk atkritumu noglabātu šūnā, un arī jādod atkritumiem otra izmantošanas iespēja. Sabiedrības izglītošanas jautājums noteikti gūs arvien lielāku nozīmi. Jāskaidro gan par šķirotu atkritumu infrastruktūru, kāda jau mūsu teritorijā ir izvietota, gan par tās izmantošanas iespējām. Vēl joprojām mēs strādājam un droši vien līdz pat 2035. gadam mums būs jāstrādā divos līmeņos. Pirmais ir tie cilvēki, kas neko nav dzirdējuši un neko nav redzējuši par atkritumu šķirošanu, bet otrais līmenis ir tā sabiedrības daļa,

kuri jau iemācījušies atkritumus šķirot un kuri gaida jaunus pakalpojumus, lai aiz sevis mazinātu vidē atstāto pēdu. Nākotnē noteikti pieaugs spiediens uz jebkuru ražotāju un iepakotāju, lai uzņēmēji neizmantotu nepārstrādājamus materiālus.

– Pieļauju, ka to iespējams izdarīt tikai ar naudu!

– Visticamāk, ja nederēs burkāns, tad derēs pātāga! Pilnīgi noteikti. Un mūsu uzdevums būs sekot līdzi jaunajiem iepakojuma veidiem un sabiedrībai mācīt, stāstīt, kas ir pārstrādājams un kas nav. Jo tas, ko mēs pašlaik pamanām tirgū, ka vēl joprojām eksistē dažādi nepareizi pieņēmumi par to, kas ir pārstrādājams un kas nav. Piemēram, plastmasas veidu ir tik daudz, ka reizēm arī labs profesionālis tajos apjūk...

– Ko darīt ar to atkritumu daļu, kas nav pārstrādājama?

– Te nu nonākam krustcelēs starp Eiropas Savienības prasībām un reālo situāciju. Ar kādiem soļiem mēs varētu sasniegt šīs prasības? Viens ir tas, ko mēs patlaban visā Latvijā darām, meklējam un veicinām iespējas, lai kāds atkritumus gribētu pārstrādāt. Otrs – ja mēs to nespēsim visi kopā pilnvērtīgi kā sabiedrība atrast, ja nebūs ieinteresētības atkritumu pārstrādē vai nebūs iespējas eksportēt kaut kādas pārstrādājamas lietas, tad mums ir to valstu piemēri, kur atkritumus izmanto enerģijas iegūšanai.

– Cik zinu, Zviedrija tieši šādam nolūkam no visas pasaules pat importē atkritumus.

– Jā. Un tā būs Latvijas izšķiršanās. Vai mums šo materiālu pārvērst enerģijā, iegūt siltumu vai kāda cita veida enerģiju, vai vienkārši noglabāt atkritumus, maksāt par to dabas resursu nodokli un nesasnēgt ES noteiktos mērķus. Tai pašā laikā, ja kaut vai ar rītdienu mēs ražotājam aizliegtu izmantot nepārstrādājamo iepakojumu, tad vēl divus trīs gadus mums uz poligoniem

nāks tie materiāli, kas jau ir tirgū. Tāpēc ar aizliegumu – tūlīt un tagad! – neko neatrisinām, tas ir tikai solis virzienā uz to, lai mazāk būtu šāda nepārstrādājama iepakojuma. Visām ES valstīm šis ir zaļā kursa virziena laiks, lai realizētu labas idejas un kaut ko radītu no otrreiz izmantojamiem materiāliem, arī mums Latvijā tas jāizmanto!

– Cik motivējoša atkritumu pārstrādē kaut ko revolucionāru paveikt ir dabas resursu nodokļa sadale? Šobrīd nav kārtības, kas noteiktu, ka vismaz daļa no iekasētā dabas resursu nodokļa nokļūtu tieši pie atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumiem.

– Latvijā ir iezīmēta trepīte, pa kādu katru gadu kāpj dabas resursu nodoklis. Pērn tie bija 50 eiro par tonnu, par visu to, ko mēs noglabājam šūnā, šogad tie ir 65 eiro, nākamgad plānots, ka tie būs 80 eiro, bet 2023. gadā – jau 95 eiro par tonnu. Tās ir pietiekami lielas naudas summas, kas nonāk valsts budžetā. Tikai loģiski būtu, ja šis dabas resursu nodoklis atgrieztos – daļēji – atpakaļ atkritumu apsaimniekošanas nozarē tieši šo jauno iniciatīvu stimulēšanai: atkritumu šķirošanai, infrastruktūras izveidei, sabiedrības izglītošanai vai citām iniciatīvām. Tikai normāli būtu, ja noteikts procents dabas resursu nodokļa ieņēmumu nokļūtu atpakaļ nozarē. Tā būtu mazliet gan tā pātāga, gan tas burkāns. Tas būtu apliecinājums, ka valsts tiešām parāda savu interesi – ne tikai uzliek mērķi, bet arī nāk talkā šo mērķi īstenot – vai nu skaidrojot, vai arī paredzot tam valsts budžeta finansējumu.

Materiāls tapis ar Latvijas Vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu. Par publikāciju saturu atbild SIA „Kurzemes Vārds” un reģionālās izdevniecības